Приложение №2
к рабочей программе по родному (татарскому) языку, утв.пр.№ 116 от 29.08.2022 г.

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа
имени Талгата Лутфулловича Рахманова с.Верхнеяркеево
муниципального района Илишевский район Республики Башкортостан

УТВЕРЖДАЮ
Директор МБОУ СОШ
им.Т.Рахманова с.Верхнеяркееево

_______________ Шафикова Г.И.
№ пр.116 от «29» августа 2022 г.

Контрольно-измерительные материалы промежуточной аттестации и критерии оценивания

по родному (татарскому) языку
(название курса)

Уровень общего образования (начальное, основное, среднее)	основное
Класс	7
Учителя	Валиева И.И.

2022 г.

Контроль диктант

Туган ягым.

Туган ягым, туган җирем! Синдә туганмын, үскәнмен. Тәмле, шифалы суларыңны эчеп, ләззәтнең нәрсә икәнен татыганмын. Кайчак дымлы, кайчак артык коры туфрагың изгене яманнан аерырга өйрәткән. Кыю, батыр йөрәкле ир-егетләрең хезмәтне сөяргә, туган илне күз карасы кебек сакларга чакыра. Назлы кызларның, сабыр аналарның армас-талмас йөгерек куллары, җитез һәм омтылышлы адымнары тормышны сөяргә, киң күңелле булырга өндәп тора.

Туган ягым, туган җирем! Синдә бар нәрсә дә якын, кадерле, газиз миңа. (70 сүз)
(Ш.Зиннуровадан)

Бирем.

I вариант.

1. Суларыңны сүзенә морфологик анализ ясарга.

II вариант.

Адымнары сүзенә морфологик анализ ясарга

Контроль диктант

Алмаз бабай бакчасы.

Алмаз бабайның бакчасы Хәкимне генә түгел, башка балаларны да үзенә тарта. Андый бакча авылда бер генә шул.

Хәкимнең бу алма бакчасына кергәне бар. Ул үзенең матурлыгы һәм төрле җиләк-җимешләре , алмалары белән тирә-якта дан тота. Бабай үзе дә гел шунда кайнаша: җир йомшарта, чүп утый, яралы, авыру агачларны дәвалый. Ә җәйләрен анда чия, кура җиләге, тагын башка җимешләр берсе артыннан берсе пешеп тора.Көз көне хуш исле, тәмледән-тәмле, төрледән-төрле алмалар, алланып пешеп, агач ботакларында бәйрәм утлары кебек эленеп торалар. Өз дә аша, өз дә аша...
(88 сүз) (Л.Закировадан)

Бирем.

1. I вариант. Дәвалый фигыленә морфологик анализ ясарга.

II вариант. Өз фигыленә морфологик анализ ясарга.

Изложение

Шәфкатьсезлек

Яратам мин урманны. Андагы бөҗәкләрнең сәер гадәтләренә, кош- кортларның җитди кыяфәт белән үзләренә генә хас әллә ниткән эшләр майтарып йөрүләренә сокланып бетә алмыйм.

Шулай да мин ул көнне үземнең иң яраткан әйберләремә, табигатькә карата зур игътибарсызлык күрсәттем. Аннан соң байтак вакыт үтсә дә, әнә шул игътибарсызлыгым өчен үкенүдән, күңел әрнүеннән арына алганым юк.

Әйткәнемчә, урман буйлап акрын гына атлап килә. Бер читтә бәхәсләшеп торган өч малайга күзем төште. Кулларында рогаткалар да күргәч, сагаеп калдым, алар исә минем агачларга поса-поса килгәнне сизмәделәр, бәхәсне дәвам иттерә бирделәр.

- Булдыра алмыйсыз сез, ата белмисез. Ә мин менә бишне бәреп төшердем, -диде озын буйлы, сары чәчлесе, аяк астына күрсәтеп. Яхшылабрак карасам... малайларның аяк

асларында үтерелгән кошлар аунап ята. Сары чәчле малай кошларны алдына ук өеп куйган. Мин ул өемдә ике чыпчык, песнәк һәм сыерчыкны танып алдым.
... Билгеле, шуннан артыгын мин тыңлый алмадым. Малайларның аяк асларындагы үтерелгән кошчыкларга карадым да каттым. Әнә бер сыерчык. Ул быел гына оядан очып чыкканбала кош әле. Көзгә кадәр тамагымны ныграк туйдырыйм, канатларымны ныгытыйм,әле минем алда ерак илләр, зур диңгезләр кичәсем бар, дип, урман буена килгәндер ул. Әнә бер песнәк ачылган томшыгын да ябарга өлгермичә һәлак булган. Шунда ук бер кызгылт кошның җансыз гәүдәсе аунап ята. Аның ачык күзләре түп-түгәрәк, зәп-зәңгәр.
...Хәзер мин шул малайларга бер генә сүз дә әйтә алмый калуыма үкенеп бетә алмыйм. Миңа ул малайлар әле һаман да рогатка белән гаепсез кошларны атып йөриләрдер шикелле. (229 сүз) (Г. Рәхимнән)

Изложение
Балачак истәлекләреннән.

Абый мәче белән этне дә төрле һөнәрләргә өйрәтә.
Актырнак атлы этебез бар. Ялтырап торган куе йонлы, ак тырнаклы эт. Абый аны бик ярата. Ишегалдына чыкса, гел шуның белән уйный. Эт, аны күрү белән атылып, чабып килә дә аның янында бетерелергә, сикергәләргә тотына.ю кулын ялаштыргалап ала, ә кайчак, алгы аякларын абыйның күкрәгенә куеп, битен дә ялый. Абый, башыннан мескен бүреген салып, каерылып, аны бер читкә ыргыта. Актырнак шундук, атылып барып, бүрекне алып килеп бирә. Шуннан соң абый кулын кесәсенә тыга, нәрсәдер эзләгән сыман була. Эт, моны күргәч, алгы аякларын күтәреп, арткы аякларына баса, колакларын торгыза, күзләре уттай яна. Шатлыгыннан бер-ике тапкыр өреп тә куя. Абый аңа ипи кисәге яисә берәр сөяк бирә. Ипине эт шундук чәйнәп йота да, тагын бирмәсме икән дип, койрыгын селкеп, карап тора, ә сөякне бер читкә алып китеп кимерә. Кыш көннәрендә абый аны җигеп тә йөри. Тау шуа торган чанага җигә ул аны. Актырнак, абыйны тартып, ишегалдының бер башыннан икенче башына чаба. Без дә, бала-чагалар, аның артыннан калышмаска тырышып, йөгерәбез. Яхшы ул безнең абый, утырта, чанасын кызганмый. Рәхәт тә соң этле чанага утырып йөрүе! Миңа, барыннан да бигрәк, мәчебезнең “кар күрәргә чыгуы” ошый.
Мин аның бу һөнәрен һәрвакыт бик кызыксынып карап торам, көләм. (200 сүз)

А. Шамовтан

Контроль диктант
Һәр йөрәктә-Тукай моңы.

Бүген без барыбыз да чиксез горурлык хисләре белән сөекле шагыйребезнең шигырьләрен **кабатлыйбыз**. Апрель кояшы үзе дә безнең бу бәйрәмебезгә килгән, якты нурларын тагын да юмартрак итеп өләшә. Шул кояш нурларына коенып, меңнәрчә балалар, тере чәчәкләр тотып, аның һәйкәле янына юнәлә. Аларның мөлаем, якты карашлары шагыйрьгә **төбәлгән**. Һәр йөрәктә-Тукай моңы, Тукай рухы!

Шагыйрьнең үз йөрәгендә дә сөйгән халкы һәм балалар иде. Язмышның салкын, ачы җилләре җанын өшетеп искән чагында да ул, балаларның бәхетле көннәре туачагына ышанып, күңеленә җылы тапты. Алар турында **кайгыртты**, үзенең ихлас шигырьләрен һәм җырларын балаларга бүләк итте. (89 сүз) (“Сабантуй” газетасыннан)

Бирем.

Калын хәрефләр белән бирелгән фигыльләрнең төзелешен тикшерергә.

Контроль диктант

Икмәк кадерен бел.

Икмәкне кешеләр тир түгеп табалар. Икмәк үстерү-авыр эш. Бик күп хезмәт, белем һәм тырышлык сорый. Мең еллар дәвамында игенчелек эшендә кеше зур тәҗрибә туплаган. Орлыгын яхшырткан, чәчкеч, ургычларын үзгәрткән, вакытын белеп чәчәргә, ашларга өйрәнгән. Ләкин шулай да икмәк-табигать җимеше. Аның уңышы хәзер дә елның ничек килүенә, явым-төшемгә бик нык бәйле. Бөтен шартын туры китереп чәчкән күмәк хуҗалыкларда да әле рәисләр , игенчеләр бер - басуларына, икенче күккә карыйлар.

Татарстан хөкүмәте икмәк уңышы өчен зур көрәш алып бара, күп көч түгә. Беренче ризыгыбыз булган, зур хезмәт белән табылган икмәккә кеше игътибары, кеше мәхәббәте кирәк.

Бирем. I вариант -сорый, I I вариант карыйлар фигыленә морфологик анализ ясарга.

Критерии и нормы оценки знаний обучающихся

Оценка диктанта.

Диктант — одна из основных форм проверки орфографической и пунктуационной грамотности.

Для диктантов целесообразно использовать связные тексты, которые должны быть доступными по содержанию и не иметь в своем составе неизвестных учащимся слов, грамматических форм и синтаксических конструкций. Если в тексте диктанта встречаются незнакомые слова или слова с неизученными орфограммами, то их необходимо объяснить и записать на доске.

При подсчете количества слов в диктанте принимаются во внимание все слова, включая заголовки. Служебные слова (предлоги и союзы) также считаются за отдельные слова.

Количество слов в диктанте в течение учебного года должно увеличиваться постепенно: в начале учебного года такое же количество слов, как в диктантах предыдущего класса, затем в каждой четверти текст постепенно увеличивается и в III четверти число слов в диктанте должно достигать указанной для каждого класса нормы.

Проверочный диктант по определенной теме должен включать основные орфограммы или пунктограммы не только этой темы, но и других программных разделов, изученных ранее. Итоговые контрольные диктанты должны выявлять подготовленность учащихся по всем изученным ранее темам.

При подсчете слов учитываются как самостоятельные, так и служебные слова.

При оценке диктантов (а также изложений и сочинений) исправляются, но **не учитываются** следующие орфографические и пунктуационные ошибки:

1) на правила, которые не включены в школьную программу;

2) на еще не изученные правила;

3) в словах с непроверяемыми написаниями, над которыми не проводилась специальная работа;

4) в переносе слов;

5) на единичные пропуски точки в конце предложения, если первое слово следующего предложения начинается с заглавной буквы;

6) в передаче авторской пунктуации.

Исправляются, но не учитываются описки, неправильные написания, искажающие звуковой облик слова.

Примечание. Если в одном непроверяемом слове допущены 2 и более ошибки, то все они считаются на одну ошибку. При наличии в контрольном диктанте более 5 поправок (исправление неверного написания на верное) оценка снижается на один балл. Отличная оценка не выставляется при наличии трех и более исправлений.

Диктант оценивается одной отметкой. Нормы оценки диктантов следующие:

Отметка «5» ставится за безошибочную работу, а также при наличии в ней одной негрубой орфографической или одной негрубой пунктуационной ошибки.

Отметка «4» выставляется при наличии и работе трех орфографических и трех пунктуационных ошибок, или двух орфографических и четырех пунктуационных, или пяти пунктуационных при отсутствии орфографических ошибок.

Отметка «3» выставляется при наличии пяти орфографических и пяти пунктуационных ошибок, или четырех орфографических и пяти пунктуационных ошибок, или девяти пунктуационных ошибок при отсутствии орфографических. **Отметка «2»** ставится при наличии восьми орфографических и восьми пунктуационных ошибок, или семи орфографических и девяти пунктуационных, или шести орфографических и десяти пунктуационных, или девяти орфографических и семи пунктуационных.

При некоторой вариативности количества ошибок следует принимать во внимание предел, превышение которого не позволяет выставлять данную оценку. Такой предел для оценки «*3*»— пять орфографических ошибок .«2» — девять орфографических ошибок.

Оценка сочинений и изложений

Сочинения и изложения - основные формы проверки умения правильно и последовательно излагать мысли, уровня речевой подготовки учащихся.

Тексты для изложений должны отвечать требованиям нравственно-эстетического воспитания учащихся и со держанию учебной программы данного класса.

С помощью изложений проверяют умения раскрыть тему данного текста, передать его основную мысль, использовать языковые средства в соответствии с темой и задачей высказывания, а также грамматические знания, орфографические, пунктуационные умения и навыки.

Текст изложения должен быть доступен учащимся. Новые слова и выражения следует объяснить и в целях усвоения правописания выписать их на классной доске.

К указанному объему сочинений учитель должен относиться как к примерному, так как объем ученического сочинения зависит от многих обстоятельств, в частности от стиля и жанра сочинения, характера темы и замысла, темпа письма учащихся, от их общего развития.

С помощью сочинений проверяются: 1) умение раскрывать тему; 2) умение использовать языковые средства в соответствии со стилем, темой и задачей высказывания; 3) соблюдение языковых норм и правил правописания.

Кроме того, при оценке письменных работ следует обращать внимание на логическую последовательность как при передаче содержания готового текста (изложение), так и при построении самостоятельного высказывания (сочинение), на умение членить текст на абзацы, связывать предложения между собой, использовать разнообразные выразительные средства языка. Изложения и сочинения оцениваются двумя оценками: первая ставится за содержание и речевое оформление, вторая — за грамотность, т. е. за соблюдение орфографических, пунктуационных и языковых норм. Обе оценки — по татарскому языку, за

исключением тех случаев, когда сочинение проводят с целью проверки знаний по литературе. В этом случае первая оценка, за содержание и речь, считается оценкой по литературе.

Содержание сочинения и изложения оцениваются по следующим критериям:

- соответствие работы ученика теме и основной мысли;
- полнота раскрытия темы;
- правильность фактического материала;
- последовательность и логичность изложения.

При оценке речевого оформления сочинений и изложений учитывается:

- разнообразие словаря и грамматического строя речи;
- стилевое единство и выразительность речи;
- число речевых ошибок и речевых недочетов в содержании. Грамотность оценивается по числу допущенных учеником ошибок — орфографических, пунктуационных и грамматических.